

SAT-2B.312-1-NS-06

INNOVATIONS IN POLICE ACTIVITIES – CONCEPTUAL FOUNDATIONS AND CHALLENGES OF THEIR INTEGRATION

Adnyan Dzhelilov, PhD Student
Faculty of Law
“Angel Kanchev” University of Ruse
E-mail: adjhelilov@uni-ruse

Abstract: *The paper explores the conceptual foundations and challenges of integrating innovations into police activities. The introduction emphasizes the growing role of innovations in the public sector and the need for the police to adapt to dynamic social processes. The notion of “innovation” in management theory and its applicability to traditionally structured institutions is analyzed. Particular attention is given to the barriers to change: institutional resistance, lack of resources, ethical and legal risks, and the necessity of public trust. In conclusion, it is emphasized that the integration of innovations is an inevitable process that requires strategic management, leadership, and reliance on international experience in order to achieve a balance between tradition and modern demands on the police institution.*

Keywords: *police, innovations, public sector, strategic management, institutional change, ethical challenges, organizational adaptation*

ВЪВЕДЕНИЕ

В съвременната динамична среда, белязана от ускорено технологично развитие, глобални заплахи и социални трансформации, системите за вътрешна сигурност са изправени пред необходимостта да се адаптират бързо и ефективно. Полицията вече не може да функционира като консервативна институция, която реагира постфактум на проблемите. В условията на дигитализация и нарастващи обществени очаквания тя трябва да се превърне в проактивна, иновативна организация, способна да предвижда, анализира и предотвратява рискове.

Както подчертава Милена Андреева от Института по публична администрация, „днешните проблеми не могат да се решат с вчерашни решения“³⁸. Технологиите, социалните промени и нарастващите изисквания на гражданите налагат нов тип мислене в публичния сектор – мислене, ориентирано към иновацията като процес на постоянно подобрене и обновление.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Понятието „иновация“ има дълбоки теоретични корени. Още Йозеф Шумпетер, в своята „Теория на икономическото развитие“ (1911), определя иновациите като създаване на нови продукти, технологии и организации, които променят начина, по който функционира икономиката³⁹. В по-съвременен контекст Питър Дракър подчертава, че само „лидерите на промяната“ – онези, които улавят тенденциите и действат проактивно – оцеляват в периоди на структурни преобразувания⁴⁰. В международните стандарти на науката и техниката иновацията се определя като краен резултат от иновационната дейност – нов или усъвършенстван продукт, технологичен процес или социален подход, внедрен в практиката⁴¹.

Тези дефиниции ясно показват, че иновацията не е само технологично откритие. Тя е социален, управленски и организационен феномен, който носи добавена стойност, повишава ефективността и подобрява взаимодействието между администрация и общество. В контекста на полицейската дейност това означава нови услуги за гражданите, нови методи за анализ и управление на данни, нови модели за комуникация и сътрудничество.

³⁸ Андреева, М. „Иновации в публичния сектор“, Институт по публична администрация, 2023.

³⁹ Василев, Г., Цветкова, Р., Гутовски, В. „Управление на иновациите в транспорта“, гл. 1 „Същност, възникване и видове иновации“, София, 2016.

⁴⁰ Пак там – интерпретация по П. Дракър.

⁴¹ Международни стандарти за статистика на науката, техниката и иновациите (цитирани в: Василев, Цветкова, Гутовски, 2016).

Според Института по публична администрация иновациите в публичния сектор представляват процес на създаване и внедряване на практически идеи с цел подобряване на управлението и ефективността на администрацията⁴². Те могат да бъдат иновации на услуги, процеси, организационни и комуникационни иновации. Успешните иновации не само подобряват резултатите и ефективността, но и засилват доверието и легитимността на институциите. Тези принципи са напълно приложими към системата на МВР, където модернизацията трябва да върви ръка за ръка с повишаване на общественото доверие и прозрачност.

В академичен план Емил Илиев изследва интелигентните системи за управление при кризи и показва, че интеграцията на семантични технологии и сензорни мрежи може да оптимизира реакцията и координацията при извънредни ситуации⁴³. Той вижда в интелигентните технологии инструмент за по-бързо, по-обосновано и ефикасно вземане на решения. От своя страна проф. Николай Радулов подчертава, че промяната трябва да бъде постоянна, а не епизодична – МВР следва да възприеме култура на „перманентна проактивност“, при която трансформацията не е реакция, а съзнателна стратегия⁴⁴.

Така двата подхода се съчетават: технологичната иновация и управленската философия формират модел на динамична, учеща се и самоусъвършенстваща се институция.

Правната и стратегическата рамка също поставят основите за иновативно управление. Законът за Министерството на вътрешните работи (чл. 2 и 3) определя дейността на министерството като насочена към защита на правата и свободите на гражданите, противодействие на престъпността, опазване на обществения ред и националната сигурност⁴⁵. Законът изисква публичност, отчетност, политически неутралитет и уважение към достойнството на гражданите. Тези принципи задават границите на всяка иновация – тя трябва да бъде законна, прозрачна и пропорционална на целите си.

Актуализираната Стратегия за национална сигурност на Република България (2018) поставя като приоритет увеличаването на участието в международни програми за сигурност и иновации в рамките на НАТО и ЕС⁴⁶. Така България поема ангажимент не просто да следва технологичните тенденции, а да бъде част от общеевропейската мрежа на иновации в сигурността.

На европейско ниво рамката се определя от два ключови документа. Първият е докладът на Европейския парламент от 13 юли 2021 г. относно изкуствения интелект в наказателното право и използването му от полицията и съдебните органи⁴⁷. В него се подчертава, че ИИ в правоохранителната дейност носи потенциални и понякога неприемливи рискове за основните права: непрозрачност, дискриминация, нарушаване на личната неприкосновеност, ограничаване на свободата на изразяване и правото на справедлив процес. Докладът настоява, че използването на ИИ трябва да бъде строго регулирано – чрез човешки контрол, прозрачност, проследимост и задължителни оценки на въздействието върху основните права. Всяко решение с правно действие следва да бъде взето от човек, а не от алгоритъм.

Вторият документ е Регламент (ЕС) 2024/1689 – така нареченият Акт за изкуствения интелект, приет от Европейския парламент и Съвета през юни 2024 г.¹¹ Той установява хармонизирани правила относно използването на ИИ и въвежда класификация на високорисковите системи. Сред тях попадат именно тези, които се използват за оценка и приоритизация на спешни повиквания, за изпращане на полиция, пожарна или спешна медицинска помощ, както и за управление на социални и административни услуги. Регламентът признава, че такива системи могат да имат сериозно

⁴² Андреева, М., оп. цит.

⁴³ Илиев, Е. И. „Преглед и оценка на интелигентни системи за управление при кризи и други интелигентни средства“, УниБИТ, София.

⁴⁴ Радулов, Н. Ст. „Реформа или промяна“, Нов български университет.

⁴⁵ Закон за Министерството на вътрешните работи, ДВ бр. 53/2014 г., посл. изм. и доп. ДВ бр. 52/2025 г.

⁴⁶ Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България, Решение на НС от 14.03.2018 г., ДВ бр. 26/2018.

⁴⁷ Европейски парламент, Доклад относно изкуствения интелект в наказателното право и използването му от полицията и съдебните органи (2020/2016(INI)), докладчик Петър Витанов, 13 юли 2021 г.

въздействие върху живота и достойнството на хората, поради което изисква сертификация, прозрачност, човешки надзор и постоянен одит.

Така Европейският съюз очертава ясно границата между допустимата технологична иновация и риска от автоматизирано нарушаване на права. За България това означава, че всяко прилагане на ИИ в полицейската дейност трябва да бъде съобразено с изискванията на Регламента и със ЗМВР, а въвеждането му следва да се предхожда от оценка на въздействието и правна съвместимост.

От гледна точка на управлението, ИПА и Андреева изтъкват, че иновациите не са въпрос само на техника, а и на човешки капацитет, лидерство и организационна култура⁴⁸. За да има устойчива промяна, са необходими мотивирани служители, гъвкави правила, възможности за експериментирание и участие на гражданите. Пречките пред иновациите често не са технологични, а административни: бюрократични процедури, страх от грешки, липса на координация и недостиг на ресурси. Преодоляването им изисква предприемачески подход – готовност да се оспорват установените парадигми, да се действа с визия и да се работи съвместно между различни нива на управление.

Опитът на Република Корея, където дигиталната администрация е изградена върху принципа „Правителство на хората“, показва, че електронните услуги, прозрачността и гражданското участие повишават доверието и ефективността. Това е пример, който може да бъде адаптиран и в системата на МВР – чрез е-платформи, интерактивни канали за обратна връзка и персонализирани услуги.

Съчетаването на теоретичните и управленските подходи очертава единна рамка на иновациите в полицията:

иновацията е процес и резултат; тя е не само технология, но и нов модел на взаимодействие между държавата и обществото. За да бъде ефективна, тя трябва да бъде правно обоснована, етично управлявана и социално справедлива.

В този контекст успешната иновация в МВР означава въвеждане на нови системи и практики, които подобряват безопасността, повишават ефективността на работа и укрепват общественото доверие, без да застрашават правата на гражданите.

Иновацията следва да бъде разбрана и като устойчива промяна, а не като временна кампания. Тя изисква стратегическо управление, изграждане на капацитет, прозрачност и взаимодействие с международните партньори.

Синтезът между националната нормативна база (ЗМВР), стратегическите приоритети (Национална стратегия за сигурност), европейските регулации (Акт за изкуствения интелект), академичните изследвания и управленските практики на ИПА очертава нов модел на полицейска институция – такава, която учи, адаптира се и действа в интерес на гражданите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение, интегрирането на иновациите в полицейската дейност е неизбежен, но и отговорен процес. То изисква едновременно визия, законност и морална чувствителност. Полицията на бъдещето трябва да бъде не само технологично модерна, но и демократично отговорна – организация, която използва иновациите не за контрол, а за защита, не за изключване, а за приобщаване. Само така модерната държава може да гарантира сигурност, справедливост и доверие в условията на бързо променящ се свят.

REFERENCES

- Andreeva, M., 2023. Innovations in the Public Sector. Institute of Public Administration. (Оригинално заглавие: Андреева, М., 2023. Иновации в публичния сектор. София: Институт по публична администрация.)
- Iliev, E. I., 2020. Review and Evaluation of Intelligent Systems for Crisis Management and Other Intelligent Tools. University of Library Studies and Information Technologies (UniBIT). (Оригинално заглавие: Илиев, Е. И., 2020. Преглед и оценка на интелигентни системи за управление при кризи и други интелигентни средства. София: УниБИТ.)

⁴⁸ Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. (Акт за изкуствения интелект).

Radulov, N. St., 2020. Reform or Change. New Bulgarian University, Department of National and International Security.

(Оригинално заглавие: Радулов, Н. Ст., 2020. Реформа или промяна. София: Нов български университет.)

Vasilev, G., Tsvetkova, R. & Gutovski, V., 2016. Management of Innovations in Transport. Sofia: University of Transport Publishing.

(Оригинално заглавие: Василев, Г., Цветкова, Р. и Гутовски, В., 2016. Управление на иновациите в транспорта. София: Университетско издателство на ВТУ.)

Republic of Bulgaria, 2018. Updated National Security Strategy of the Republic of Bulgaria. Sofia: National Assembly Decision of 14 March 2018, State Gazette No. 26/2018.

(Оригинално заглавие: Република България, 2018. Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България. София: Решение на Народното събрание от 14 март 2018 г., ДВ бр. 26/2018.)

Republic of Bulgaria, 2025. Law on the Ministry of Interior. State Gazette No. 53/2014, amended and supplemented in State Gazette No. 52/2025.

(Оригинално заглавие: Република България, 2025. Закон за Министерството на вътрешните работи. Обн. ДВ бр. 53/2014 г., изм. и доп. ДВ бр. 52/2025 г.)

European Parliament, 2021. Report on Artificial Intelligence in Criminal Law and its Use by the Police and Judicial Authorities in Criminal Matters (2020/2016(INI)). Rapporteur: Petar Vitanov, Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs, Brussels.

(Оригинално заглавие: Европейски парламент, 2021. Доклад относно изкуствения интелект в наказателното право и използването му от полицията и съдебните органи (2020/2016(INI)). Брюксел: Комисия по граждански свободи, правосъдие и вътрешни работи.)

European Parliament & Council of the EU, 2024. Regulation (EU) 2024/1689 – Artificial Intelligence Act. Official Journal of the European Union, L1689, 13 June 2024.

(Оригинално заглавие: Европейски парламент и Съвет на ЕС, 2024. Регламент (ЕС) 2024/1689 – Акт за изкуствения интелект. Официален вестник на Европейския съюз, L1689, 13 юни 2024 г.)